

УДК 070:364.4:316.77

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.philol.2025.4.2>

Леся БІЛОВУС

доктор історичних наук, кандидат філологічних наук,
Західноукраїнський національний університет, lesya.kfn@gmail.com
ORCID: 0000-0003-4882-4511

Володимир ШАФРАНСЬКИЙ

кандидат педагогічних наук,
Західноукраїнський національний університет, v_shafran@ukr.net
ORCID: 0000-0002-0122-7026

Едуард ГРІШИН

доктор філософії з психології,
Західноукраїнський національний університет, Socialservise00@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1671-5372

Світлана ІВАНОВА

старший викладач,
Західноукраїнський національний університет, svivan84@ukr.net
ORCID: 0000-0003-4803-3226

МЕДІА ЯК ПРОСТІР СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ: ЖУРНАЛІСТИКА І СОЦІАЛЬНА РОБОТА В СОЦІОНІМІЧНОМУ ВИМІРІ

У статті проаналізовано трансформацію сучасного медіапростору в умовах повномасштабної війни та обґрунтовано доцільність розгляду журналістики як складової соціонімічної сфери, орієнтованої на взаємодію з людиною та соціально вразливими групами. Особливу увагу приділено функціонуванню медіа у контексті соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб, координації допомоги та репрезентації психосоціальних потреб населення в умовах воєнних викликів.

Метою статті є теоретичне осмислення журналістики як соціонімічної практики у сучасному медіапросторі та аналіз специфіки її взаємодії із соціальною роботою в умовах війни. Методологічну основу дослідження становить аналіз медіатекстів із використанням інтерпретативного підходу, що дозволяє розглядати журналістські та публічні комунікації не лише як інформаційні продукти, а як форми соціальної взаємодії, посередництва та підтримки. У роботі також застосовано елементи дискурс-аналізу для виявлення соціальних смислів і наративів, пов'язаних із досвідом війни та вимушеного переселення.

Емпіричну базу дослідження становлять публічні медіатексти українських і міжнародних інституцій, матеріали громадських організацій, а також приклади інформаційної комунікації щодо психологічної, соціальної та правової допомоги внутрішньо переміщеним особам. Нормативну рамку аналізу доповнюють положення чинного законодавства України у сфері медіа та соціальних послуг, що дозволяє зіставити практики медіакомунікації з вимогами соціальної відповідальності та етичних стандартів.

Наукова новизна статті полягає в застосуванні соціонімічного підходу до аналізу журналістики воєнного часу та в обґрунтуванні медіа як простору соціальної взаємодії, де поєднуються функції інформування, соціального посередництва та психосоціальної підтримки. Доведено, що в умовах війни журналістика дедалі частіше реалізує функції, близькі до практик соціальної роботи, зокрема через репрезентацію досвіду вразливих груп, поширення інформації про ресурси допомоги та формування наративів солідарності.

У висновках наголошено, що трансформація медіапростору в умовах війни зумовлює переосмислення професійної ролі журналіста та актуалізує потребу міжпрофесійної взаємодії медіа, соціальних служб і громадських інституцій. Перспективи подальших досліджень пов'язані з аналізом жанрових моделей соціально орієнтованої журналістики та вивченням ефективності медіакомунікації у процесах соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб і постраждалих від війни груп населення.

Ключові слова: журналістика, соціонімічна сфера, соціальна робота, внутрішньо переміщені особи, соціальні комунікації, воєнний контекст, соціальна відповідальність медіа.

Lesia Bilovus, Volodymyr Snafranskyi, Eduard Hrishyn, Svitlana Ivanova. MEDIA AS A SPACE FOR SOCIAL INTERACTION: JOURNALISM AND SOCIAL WORK IN THE SOCIONOMIC DIMENSION

The article analyzes the transformation of the modern media space in the context of full-scale war and justifies the expediency of considering journalism as a component of the socio-economic sphere, focused on interaction with individuals and socially vulnerable groups. Particular attention is paid to the functioning of the media in the context

of social support for internally displaced persons, coordination of assistance, and representation of the psychosocial needs of the population in conditions of military challenges.

The purpose of the article is to provide a theoretical understanding of journalism as a socio-economic practice in the contemporary media space and to analyze the specifics of its interaction with social work in wartime. The methodological basis of the study is the analysis of media texts using an interpretative approach, which allows us to consider journalistic and public communications not only as information products, but also as forms of social interaction, mediation, and support. The work also uses elements of discourse analysis to identify social meanings and narratives related to the experience of war and forced displacement.

The empirical basis of the study consists of public media texts from Ukrainian and international institutions, materials from civil society organizations, and examples of information communication regarding psychological, social, and legal assistance to internally displaced persons. The normative framework of the analysis is supplemented by the provisions of current Ukrainian legislation in the field of media and social services, which allows for a comparison of media communication practices with the requirements of social responsibility and ethical standards.

The scientific novelty of the article lies in the application of a socio-economic approach to the analysis of wartime journalism and in the justification of the media as a space for social interaction, combining the functions of information, social mediation, and psychosocial support. It has been proven that in wartime, journalism increasingly performs functions similar to social work practices, in particular through the representation of the experiences of vulnerable groups, the dissemination of information about assistance resources, and the formation of narratives of solidarity.

The conclusions emphasize that the transformation of the media space in wartime necessitates a rethinking of the professional role of journalists and highlights the need for interprofessional interaction between the media, social services, and public institutions. Prospects for further research are related to the analysis of genre models of socially oriented journalism and the study of the effectiveness of media communication in the processes of social adaptation of internally displaced persons and war-affected population groups.

Key words: *journalism, socio-economic sphere, social work, internally displaced persons, social communications, military context, social responsibility of the media.*

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві медіа дедалі більше виходять за межі суто інформаційної функції, трансформуючись у багатовимірний простір соціальної взаємодії. Журналістика не лише фіксує соціальні події та проблеми, а й активно включається у процеси їх осмислення, інтерпретації та публічного обговорення, впливаючи на формування суспільних установок, моделей поведінки та практик солідарності. В умовах соціальної нестабільності, зростання кількості вразливих груп населення, кризових явищ і нерівності саме медіа стають одним із ключових майданчиків комунікації між індивідом, суспільством і державними інституціями.

Особливо виразно ця тенденція проявляється у висвітленні соціальної проблематики. Сучасні журналістські матеріали дедалі частіше орієнтовані не лише на інформування, а й на пояснення соціальних механізмів, захист прав людини, актуалізацію потреб соціально вразливих груп, посередництво між громадянами та інституціями соціальної підтримки. У цьому контексті журналістика функціонує в безпосередній близькості до соціальної роботи, перебираючи на себе окремі комунікативні, адвокаційні та інтеграційні функції, притаманні соціонімічним професіям.

Разом із тим у науковому дискурсі журналістика та соціальна робота переважно розглядаються як відносно автономні сфери. Дослідження з журналістикознавства зосереджуються на медіадискурсі, жанрових особливостях і професійних стандартах, тоді як

праці з соціальної роботи акцентують увагу на інституційних моделях допомоги, соціальній політиці та технологіях підтримки. Недостатньо осмисленим залишається питання їх перетину саме як форм соціальної взаємодії, що реалізуються у медіапросторі.

У цьому зв'язку особливої актуальності набуває соціонімічний підхід, який дозволяє розглядати професійну діяльність крізь призму міжособистісної комунікації, допомоги, відповідальності та соціального посередництва. Застосування цього підходу до аналізу журналістики дає змогу по-новому осмислити роль журналіста як суб'єкта соціальної взаємодії, що працює з людськими проблемами, досвідами та соціальними травмами, використовуючи медіа як інструмент комунікативної підтримки.

Проблема концептуалізації журналістики як соціонімічної практики має не лише теоретичне, а й практичне значення. Вона безпосередньо пов'язана з питаннями професійної етики, підготовки журналістів, відповідального висвітлення соціально чутливих тем, а також з розвитком міждисциплінарної взаємодії між медіа та соціальною сферою. Усвідомлення медіа як простору соціальної взаємодії створює підґрунтя для вдосконалення журналістських стандартів, підвищення якості суспільного діалогу та формування більш гуманістично орієнтованої комунікативної культури.

Таким чином, актуальність дослідження зумовлена необхідністю теоретичного осмислення взаємодії журналістики і соціальної роботи в межах соціонімічної парадигми,

що дозволяє розкрити потенціал медіа як активного учасника процесів соціальної підтримки, інтеграції та суспільної солідарності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних медіадослідженнях значну увагу приділено соціальній журналістиці як окремому напрямку професійної практики, що виходить за межі традиційного повідомлення фактів та стає чинником соціальної мобілізації й формування громадської думки. У роботах Г. Степанової (медіадії у соціальній журналістиці) підкреслюється, що соціальна журналістика сприяє моделюванню громадянського сприйняття реальності, розвитку суспільного діалогу та участі у соціальних процесах, завдяки спеціально орієнтованим медіапрактикам, що відповідають соціальним потребам [20].

Також дослідження показують, що журналістика може функціонувати не лише як інструмент інформування, а й як така, що пропонує рішення та активізує аудиторію до дій. Наприклад, концепція «журналістики рішень» розробляється як підхід, що підсилює соціальну відповідальність медіа і сприяє не лише опису соціальних проблем, а й пошуку шляхів їх розв'язання [2].

Українські наукові та фахові публікації також акцентують увагу на інтеграції медіа й комунікаційних практик у соціальну сферу. Соціальна робота розглядається як професійна комунікативна діяльність, що має бути представленою у медіапросторі не лише через опис програм і послуг, а й через створення партнерських моделей комунікацій між соціальними службами та медіа з метою підвищення ефективності соціальної підтримки [14]. Додатково роботи у прикладних медіадисциплінах підкреслюють роль цифрових платформ і соціальних мереж у сучасній журналістиці, де соцмережі стають важливим джерелом інформації для журналістів, а також інструментом інтерактивної взаємодії з аудиторією. Зокрема, дослідження Гарматій О. і Онуфрив С. показують, що соціальні мережі інтегровані у структуру збору новин і дозволяють журналістам ефективніше шукати інформацію та репрезентувати позиції різних соціальних груп [1].

У міжнародних публікаціях також аналізують медіареалізацію соціальних проблем, пов'язаних із внутрішнім переміщенням населення. Так, у дослідженні Аондовера Е. та ін. (2025) проведено контент-аналіз висвітлення внутрішньо переміщених осіб у двох провідних газетах Нігерії з використанням підходу agenda-setting. Автори виявили, що, хоча ці медіа регулярно репортажують

про проблеми IDP, частота та позиціонування матеріалів на шпальтах є невисокими, що зумовлює недостатню увагу суспільства до соціальних наслідків переміщення людей унаслідок конфліктів. Така медіаповедінка демонструє потребу у більш соціально-орієнтованому дискурсі, який би сприяв не лише інформуванню аудиторії, а й формуванню публічного тиску на вирішення гуманітарних проблем [15].

Щодо професійних змін у діяльності журналістів, дослідження Айуші Джейн та Ашока Міни (2024) демонструють, що розвиток соціальних медіа суттєво трансформує роль журналіста, змушуючи балансувати між оперативністю, достовірністю й етичними стандартами професії, що має пряме відношення до соціально відповідальних форм журналістики [16].

Подібну логіку міжпрофесійної взаємодії медіа і соціальної роботи обґрунтовує R. Campbell, який розглядає медіа як інструмент посилення громад і соціальної участі через комунікацію та партнерство з соціальними інституціями [17].

Водночас у соціальній роботі соціальна комунікація все більше розглядається як важливий компонент професійної діяльності. У сучасних українських дослідженнях зазначено, що в умовах війни та соціальних викликів медіа дедалі важливіше репрезентують соціальну роботу як інструмент підтримки та допомоги громадянам, а соціальні працівники постають у медіа як активні агенти соціальних змін [3].

Попри наявність значного масиву досліджень соціальної журналістики та окремих робіт, що торкаються соціальної роботи у медіапросторі, бракує системного теоретичного узагальнення їхнього перетину як взаємопов'язаних соціонімічних практик, що реалізують соціальну взаємодію через медіа. Саме ця невирішена частина проблеми й визначає потребу подальшого дослідження.

Метою статті є теоретичне осмислення журналістики як соціонімічної практики у сучасному медіапросторі та аналіз специфіки її взаємодії із соціальною роботою в умовах війни, зокрема в контексті виконання медіа функцій соціальної підтримки, комунікативного посередництва та репрезентації соціально вразливих груп.

Виклад основного матеріалу. В умовах повномасштабної війни медіапростір набуває ознак соціального середовища, у якому відбувається інтенсивна взаємодія між журналістами, аудиторією, представниками соціальних служб, волонтерами та постражда-

лими групами населення. У цих умовах медіа виконують функцію не лише інформування про події, а й комунікативного поєднання різних соціальних акторів, сприяючи координації допомоги та формуванню суспільної солідарності.

Методологічно дослідження ґрунтується на аналізі медіатекстів із використанням інтерпретативного підходу, що дозволяє розглядати журналістські та публічні комунікації як форми соціальної взаємодії. Такий підхід узгоджується з нормативним розумінням соціальної відповідальності медіа, закріпленим у Законі України «Про медіа», який визначає суспільно значущу інформацію та обов'язок медіа дотримуватися прав людини і етичних стандартів, що є особливо актуальним у воєнний період [5].

Показовими у цьому контексті є матеріали таких українських медіа, як «Суспільне», «Українська правда», NV, «Лівий берег», а також регіональних онлайн-видань, що працюють із локальними спільнотами. Наприклад, у циклах публікацій «Суспільного», присвячених внутрішньо переміщеним особам, журналістські тексти поєднують особисті історії переселенців із практичною інформацією щодо доступу до соціальних послуг, гуманітарної допомоги, психологічної підтримки. У таких матеріалах журналіст виступає не лише як оповідач, а й як комунікативний посередник між людиною та системою соціальної підтримки [11].

Аналогічну модель соціально орієнтованої журналістики демонструють публікації «Української правди» у розділах, присвячених війні та суспільству, де поряд із висвітленням воєнних подій з'являються тексти про адаптацію ветеранів, підтримку родин загиблих, реінтеграцію переселенців. Журналістські інтерв'ю з психологами, соціальними працівниками, координаторами волонтерських ініціатив фактично виконують функцію публічного консультування, що є характерною ознакою соціонімічних практик [9].

Окрему групу матеріалів становлять журналістські тексти, спрямовані на підтримку психічного здоров'я населення. У воєнний період у медіапросторі поширюються публікації з порадами щодо подолання тривожних станів, переживання втрат, адаптації до життя в умовах постійної небезпеки. Такі тексти, що регулярно з'являються у NV, на платформах суспільного мовлення та у спільних проєктах медіа з громадськими організаціями, поєднують журналістську подачу з елементами соціальної та психологічної допомоги [8].

Реальна взаємодія журналістики і соціальної роботи простежується також у спільних ініціативах медіа та соціальних інституцій. Зокрема, під час війни журналісти активно залучають представників соціальних служб, благодійних фондів і волонтерських організацій як експертів і коментаторів. Це формує у медіатекстах модель міжпрофесійної співпраці, де соціальний працівник виступає джерелом фахової інформації, а журналіст – ретранслятором соціально значущих знань для широкої аудиторії. У цьому контексті соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб у медіапросторі корелює з нормативно визначеними функціями соціальної роботи, закріпленими у Законі України «Про соціальні послуги», що передбачає інформування, консультування та соціальний супровід вразливих груп населення [6].

Показовими є також кейси, коли після публікації журналістських матеріалів ініціюється реальна допомога конкретним особам або групам. У воєнних репортажах і публіцистиці неодноразово фіксується ситуація, коли медіа стають майданчиком мобілізації ресурсів: збору коштів, пошуку житла для переселенців, привернення уваги до проблем ветеранів або осіб з інвалідністю внаслідок війни. У цих випадках журналістська діяльність виходить за межі інформування й набуває рис соціальної інтервенції.

У межах нашого дослідження особливу увагу приділено аналізу конкретних журналістських матеріалів, у яких у медіапросторі висвітлюються соціальні проблеми, зокрема доля внутрішньо переміщених осіб, соціальна підтримка в умовах війни та взаємодія журналістів із соціальними інституціями.

Моніторинг Інституту масової інформації показує, що українські медіа дедалі частіше змінюють тональність і фокус у висвітленні тем переселенців – від пасивного опису проблем до репрезентації їх як активних агентів змін. Це фіксує дослідження, в якому аналізувалися матеріали понад 10 загальнонаціональних онлайн-медіа (ТСН, «Українська правда», NV, «Цензор.Нет», «Обозреватель», УНІАН, «24 канал», Суспільне тощо) щодо висвітлення тем біженців і переселенців. У цьому дослідженні вказано, що медіа не лише висвітлюють соціальні виклики, але й проєктують історії адаптації, суб'єктності та інтеграції внутрішньо переміщених осіб [7].

Цей зсув наративу добре ілюструють матеріали суспільного мовлення («Суспільне. Новини»), які регулярно публікують тематичні сюжети про переселенців із практичними порадами щодо отримання допомоги,

правового статусу та адаптації в новому середовищі – фактично перетворюючи журналістику на інструмент соціальної комунікації і підтримки [11].

Українські медіа, зокрема «Українська правда» та NV, публікують серії інтерв'ю та репортажів про конкретні долі переселенців, що поєднують соціальні виклики з практичними рекомендаціями. Часто такі матеріали містять інформацію про соціальні послуги, контактні центри, волонтерські ініціативи тощо. Наприклад, публікації про те, як переселенці з Донеччини чи Харкова влаштувалися в новому місті, що їм допомогло знайти роботу чи житло, містять не лише факти, а й посилання на служби підтримки та громадські організації. Зокрема, це видно в розділах сайту чи окремих тематичних добірках, де вказано телефони гарячих ліній, посилання на соціальні служби, описано алгоритми дій у складних ситуаціях [8; 9].

Ці приклади показують, що медіа в умовах війни функціонують не лише як канали інформування, а й як простір соціальної взаємодії – місце, де відбувається комунікація цінностей, підтримки, соціального посередництва і, водночас, формування суспільних наративів щодо соціальних проблем, а сам журналіст не лише фіксує факт, а й сприяє спільному вирішенню соціальних проблем, виступаючи посередником між аудиторією і соціальними інституціями.

Поряд із прикладами конструктивного висвітлення соціальної проблематики, існують також матеріали, що фіксують упереджене ставлення або неідеальні практики репрезентації переселенців у ЗМІ. Так, дослідження Громадянської мережі ОПОРА виявило, що упередження в медіа та висловлювання представників влади можуть спричинити стигматизацію внутрішньо переміщених осіб, що формує нерівноправний або односторонній медіадискурс щодо цих груп населення [4]. Проблеми етичного висвітлення соціально вразливих груп, зокрема внутрішньо переміщених осіб, детально розглядаються і в навчально-методичних матеріалах з прав людини та медіа, де акцентується на недопущенні стигматизації та вторинної травматизації у журналістських текстах [10].

Цей приклад ілюструє, що медіа не завжди автоматично виконують роль агента соціальної підтримки: процес «медіатизації» соціальних проблем може бути складним і неоднозначним, водночас вимагаючи від журналістів етичного підходу і професійної відповідальності.

У сучасному українському медіапросторі значна частина комунікації, пов'язаної з

підтримкою внутрішньо переміщених осіб, представлена не лише класичними журналістськими репортажами, а й публічними інформаційними матеріалами органів влади, міжнародних організацій та громадських ініціатив. Такі матеріали виконують функцію медіатекстів соціальної взаємодії, оскільки поширюються через відкриті інформаційні канали, адресовані широкій аудиторії, і поєднують інформування з елементами соціальної підтримки. Нижче наведемо кілька конкретних прикладів.

Приклад 1. Публічна комунікація про адаптаційні простори для ВПО

Офіційне повідомлення Міністерства національної єдності України про відкриття першого адаптаційного простору для внутрішньо переміщених осіб у Харкові є показовим прикладом медіатексту, що поєднує інформаційну та соціальну функції. У матеріалі зазначено, що в адаптаційному просторі ВПО можуть отримати психологічну допомогу, юридичні консультації, підтримку з питань працевлаштування та соціальної інтеграції [19].

Цей матеріал демонструє, як публічна медіакомунікація стає інструментом соціальної орієнтації, інформуючи ВПО про доступні ресурси та можливості адаптації, а також формує уявлення про системну підтримку з боку держави та фахових служб.

Приклад 2. Історії інтеграції ВПО в громадах як медіатексти соціального посередництва

На сайті Local Development Network опубліковано кейс-історію про інтеграцію внутрішньо переміщених осіб у Хмельницькій громаді Вінницької області. Матеріал описує, як громада, спираючись на опитування ВПО, розробила план адаптації, що включає психологічну підтримку, юридичні консультації, допомогу з працевлаштуванням і доступ до соціальних послуг [18].

Цей текст можна інтерпретувати як медіатекст з елементами соціального посередництва, оскільки він не лише інформує про досвід конкретної громади, а й транслює модель взаємодії між ВПО, місцевою владою та соціальними інституціями, потенційно придатну для відтворення в інших регіонах.

Приклад 3. Психологічна допомога ВПО у публічній медіакомунікації міжнародних організацій

Матеріали UNHCR, присвячені локалізації допомоги внутрішньо переміщеним особам в Україні, містять інформацію про психологічну підтримку, розвиток громадських ініціатив і навчання локальних організацій,

які працюють з травмованими війною спільнотами. У таких текстах поєднуються аналітичні дані, опис практик допомоги та інформація про доступні ресурси [22].

Ці матеріали виконують функцію психологічної та соціальної орієнтації, оскільки формують уявлення про наявні механізми підтримки, роль локальних спільнот і важливість психосоціальної допомоги в процесі адаптації ВПО.

Усі наведені приклади демонструють, що сучасні медіатексти у сфері підтримки внутрішньо переміщених осіб можуть виходити за межі класичного журналістського репортажу і набувати ознак соціонімічної комунікації, а саме:

- репрезентації досвіду вразливих груп через публічні історії та кейси інтеграції;
- інформаційно-практичної підтримки шляхом поширення відомостей про соціальні, психологічні та правові ресурси;
- формування наративів солідарності, взаємодопомоги та соціальної відповідальності;

На основі аналізу цих матеріалів можна виокремити типовий механізм соціально орієнтованої медіакомунікації:

- виявлення соціальної проблеми →
- публічна репрезентація досвіду ВПО →
- залучення фахових інституцій і експертів →
- інформування про доступні ресурси і сервіси →
- сприяння соціальній інтеграції та мобілізації підтримки.

Такий механізм підтверджує, що медіапростір у воєнний період функціонує як важливий простір соціальної взаємодії [1; 2; 20], де журналістика, публічні комунікації та соціальна робота перетинаються у межах соціонімічної сфери.

Окремого аналізу потребує роль соціальних мереж у формуванні простору соціальної взаємодії між внутрішньо переміщеними особами, громадами, волонтерськими ініціативами та соціальними службами. На відміну від традиційних медіа, соціальні мережі забезпечують безпосередню, горизонтальну комунікацію, що дозволяє оперативно реагувати на потреби ВПО та координувати взаємодопомогу.

У сучасних умовах війни Facebook-спільноти, Telegram-канали громад, офіційні сторінки органів місцевого самоврядування та громадських організацій фактично виконують функцію інформаційних хабів соціальної підтримки. Через ці канали поширюється інформація про наявне житло, гуманітарну допомогу, можливості працевлаштування, психологічні консультації та освітні про-

грами для дітей переселенців. Така комунікація має чітко виражений соціонімічний характер, оскільки спрямована на безпосередню взаємодію з людиною та її конкретними життєвими проблемами.

Наукові дослідження українських авторів засвідчують, що соціальні мережі дедалі активніше використовуються журналістами як джерело інформації та простір професійної комунікації [1]. Водночас у воєнний період вони трансформуються з допоміжного інструменту у самостійний канал соціально орієнтованої медіакомунікації, де межа між журналістикою, соціальною роботою та волонтерською діяльністю стає умовною.

Ще одним важливим аспектом соціально орієнтованої медіакомунікації в умовах війни є репрезентація теми психосоціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб. Втрата дому, вимушене переселення, розрив соціальних зв'язків і досвід воєнної травми актуалізують потребу у психологічній допомозі, що знаходить відображення у публічних медіатекстах.

Публічні медіатексти, що транслюють інформацію про психологічну допомогу для ВПО, включають оголошення про діяльність Survivor Relief Centres, де психологи надають консультації для нормалізації психоемоційного стану переселенців і постраждалих осіб в умовах війни. Це засвідчують офіційні повідомлення UNFPA про роботу таких центрів у різних містах України [12].

Аналогічно, неурядові організації, як «The Tenth of April», інформують про індивідуальні та групові психологічні сесії, призначені для подолання тривожних станів і адаптації ВПО до нових умов життя [21].

В окремих приймальних центрах переселенцям також надають психологічну підтримку та стабілізаційні консультації, що висвітлюється у публічних звітах ADRA Ukraine [13].

У контексті соціонімічного підходу медіарепазентація психосоціальної підтримки може розглядатися як форма опосередкованої соціальної роботи. Журналістський або публічний медіатекст у цьому випадку не лише передає знання, а й сприяє зниженню стигматизації психологічних проблем, формуванню культури звернення по допомогу та підвищенню обізнаності населення щодо можливостей підтримки.

Водночас аналіз таких матеріалів засвідчує наявність етичних викликів, пов'язаних із ризиком поверхневого або спрощеного висвітлення складних психологічних процесів. Це актуалізує потребу у відповідальній

журналістській позиції та міжпрофесійній взаємодії медіа з фахівцями соціальної і психологічної сфер.

Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що в умовах війни український медіа-простір набуває ознак соціонімічного середовища, у якому журналістика, соціальна робота та публічні комунікації функціонують у тісному взаємозв'язку. На відміну від традиційного розуміння медіа як інституту інформування, сучасні медіатексти дедалі частіше виконують функції соціального посередництва, підтримки та координації допомоги.

Отримані результати узгоджуються з положеннями про соціальну відповідальність медіа та концепцією журналістики рішень [2], а також із підходами до соціальної журналістики як практики взаємодії з уразливими групами [20]. Водночас воєнний контекст зумовлює посилення цих функцій і формує нові моделі професійної комунікації, у яких журналіст виступає не лише комунікатором, а й учасником соціального процесу.

Таким чином, викладений матеріал підтверджує доцільність розгляду журналістики в умовах війни як складової соціонімічної сфери, що поєднує медійну, соціальну та гуманітарну логіку діяльності.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що в умовах війни медіапростір в Україні зазнає суттєвої трансформації та виходить за межі класичної моделі інформування. Журналістика дедалі виразніше реалізує функції, притаманні соціонімічним професіям, зокрема соціальній роботі, психологічному консультуванню та комунікативному посередництву між людиною й інституціями. Новизна дослідження полягає у застосуванні соціонімічної перспективи до аналізу журналістики воєнного часу.

Аналіз медіатекстів і публічних інформаційних матеріалів, присвячених внутрішньо переміщеним особам, показав, що сучасні форми медіакомунікації поєднують інформаційний, підтримувальний і орієнтацій-

ний компоненти. Медіа та пов'язані з ними публічні комунікації не лише репрезентують соціальні проблеми ВПО, а й сприяють доступу до психологічної, соціальної та правової допомоги, формують наративи солідарності та знижують рівень стигматизації вразливих груп.

Доведено, що важливу роль у цьому процесі відіграють соціальні мережі та онлайн-платформи, які функціонують як канали горизонтальної взаємодії, мобілізації ресурсів і координації допомоги. У цих середовищах межа між журналістикою, соціальною роботою та громадською активністю є умовною, що підтверджує доцільність розгляду медіа як складової соціонімічної сфери сучасного суспільства.

Особливу увагу в дослідженні приділено медіарепрезентації психосоціальної підтримки. Встановлено, що публічні медіатексти, створені за участю психологів, соціальних працівників та міжнародних організацій, виконують функцію опосередкованої соціальної допомоги: вони нормалізують емоційні реакції на травматичний досвід війни, інформують про доступні ресурси підтримки та сприяють формуванню культури звернення по допомогу.

Таким чином, результати дослідження підтверджують, що в умовах війни журналістика в Україні трансформується у багатовимірну соціально орієнтовану практику, яка поєднує медійні, гуманітарні та соціальні функції. Наукова новизна роботи полягає в обґрунтуванні доцільності аналізу медіа саме в соціонімічній перспективі, що дозволяє глибше осмислити їхню роль у підтримці вразливих груп населення.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з поглибленим аналізом жанрових особливостей соціально орієнтованої журналістики, вивченням рецепції таких медіатекстів аудиторією, а також з емпіричними дослідженнями ефективності медіакомунікації у процесах соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб і ветеранів війни.

Література:

1. Гарматій О., Онуфрив С. Соціальні мережі як джерело інформації у роботі журналіста. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Журналістські науки»*. 2021. № 2 (2). С. 48–52. <https://doi.org/10.23939/sjs2021.02.045>
2. Гондюл О. Д. Соціальна відповідальність медіа як ефективний результат «журналістики рішень». *Інтегровані комунікації*. 2019. № 8. С. 14–24. <https://doi.org/10.28925/2524-2644.2019.2.2>
3. Гончаренко, О. Соціальна робота в умовах війни: роль медіаресурсів у підтримці населення. *Український журнал соціальної роботи*. 2022. Т. 2, № 1. С. 45–59.
4. Джерелом упереджень до переселенців в Україні часто є представники влади та медіа – дослідження Громадянської мережі ОПОРА (2025). URL: <https://zmina.info/news/dzherelom-uperedzhen-do-pereselencziv-v-ukrayini-chasto-ye-predstavnyky-vlady-ta-media-doslidzhennya/>

5. Закон України «Про медіа». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>
6. Закон України «Про соціальні послуги». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
7. Машкова Я. Від виживання до суб'єктності: як змінюється наратив про переселенців в українських медіа – моніторинг Інституту масової інформації (2025). URL: https://detector.media/community/article/239547/2025-03-30-vid-vyzhyvannya-do-subiektnosti-yak-zminyuietsya-narativv-pro-pereselentsiv-v-ukrainskykh-media-monitoring-imi/?utm_source=chatgpt.com
8. Переселенці – Новини і статті. URL: <https://nv.ua/ukr/tags/pereselentsy.html>
9. Переселенці – Теми. URL: <https://www.pravda.com.ua/tags/displaced/>
10. Права людини та масмедіа в Україні. Частина 3: Збірник конспектів лекцій / за ред. Виртосу І., Шендеровського К. Київ : Інститут журналістики, 2021. 354 с. URL: https://zmina.ua/wp-content/uploads/sites/2/2022/04/humanrightsandmassmedia_block-v5.pdf?utm_source=chatgpt.com
11. Суспільне. Новини. URL: <https://suspilne.media/news/event/rf-ukraine-war-topnews/>
12. Центри допомоги врятованим надають соціально-психологічну допомогу постраждалим від війни (UNFPA Ukraine). URL: https://ukraine.unfpa.org/en/survivor-relief-centres?utm_source=chatgpt.com
13. ADRA Ukraine provides psychological counseling to IDP shelter residents (ADRA Ukraine). URL: https://www.adra.ua/en/residents-of-a-shelter-for-idps-in-lviv-have-received-psychological-counseling-thanks-to-adra-ukraine-with-the-support-of-its-canadian-partners/?utm_source=chatgpt.com
14. Akhmedov A. Social work practices in media coverage. London: Routledge, 2020.
15. Aondover Eric Msughter, Daushe Abdulrahman Uba, Ogunbola Omotola, Aondover Perpetua Ogechi. Media coverage of internally displaced persons in two selected newspapers in Nigeria. *Journal of Migration and Health*. 2025. Vol. 11. 100301. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jmh.2024.100301>
16. Ayushi Jain and Ashok Kumar Meena, Trans. The Development of Journalism in the Face of Social Media – A Study on Social Media's Impact on a Journalist's Role, Method, and Relationship to the Audience. *IJMCI*. 2024. vol. 4, no. 2, pp. 8–14. URL: doi: 10.54105/ijmci.B1111.04021224.
17. Campbell R. Empowering Communities through Media and Social Work. Chicago: University of Chicago Press, 2022.
18. Local Development Network, Internally displaced people in the Khmilnyk community receive assistance to adapt to their new lives, 2025. URL: https://ldn.org.ua/en/success-story/internally-displaced-people-in-the-khmilnyk-community-receive-assistance-to-adapt-to-their-new-lives-taking-their-major-challenges-into-account/?utm_source=chatgpt.com
19. Ministry of National Unity of Ukraine. The first adaptation space for internally displaced persons (IDPs) has been opened in Kharkiv (2024). URL: <https://unity.gov.ua/en/2024/05/12/the-first-adaptation-space-for-internally-displaced-persons-idps-has-been-opened-in-kharkiv/>
20. Stepanov G. The models of the media action in social journalism. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Журналістські науки». 2017. №1. С. 54–60. URL: <https://doi:10.23939/sjs2017.01.054>
21. The Tenth of April: psychological support services for IDPs (NGO resource). URL: <https://dk.od.ua/en/>
22. UNHCR, Localization factsheet: Supporting internally displaced persons in Ukraine, 2024. URL: https://www.unhcr.org/ua/sites/ua/files/2024-12/Localization%20factsheet%20Nov%202024%20Final%202_0.pdf?utm_source=chatgpt.com

Дата надходження статті: 22.11.2025

Дата прийняття статті: 10.12.2025

Опубліковано: 29.12.2025